

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Історичний факультет
Кафедра археології та музеєзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
з навчальної роботи

Тарас ПШЕНИЧНИЙ

2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Преісторія

для студентів

галузь знань
спеціальність
освітній рівень
освітня програма

03 Гуманітарні науки
032 Історія та археологія
перший (бакалаврський)
Історія України та культурна антропологія
(з поглибленим вивченням іноземних мов)
обов'язкова

вид дисципліни

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2022 /2023
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач:

Рижов С. М., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри археології та музеєзнавства.

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.

(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2022

Розробник:

Рижов Сергій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри археології та музеєзнавства.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри археології та музеєзнавства

 (Терпиловський Р. В.)

Протокол № 1 від «25» серпня 2022 р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол від «26» 08 2022 року № 1

Голова науково-методичної комісії (Терес Н.В.)

ВСТУП

1. Мета дисципліни – сформувати у студентів системну уяву про методи та джерела археології та преісторії.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

Немає

3. Анотація навчальної дисципліни:

Ознайомлення з основними джерелами та методами дослідження преісторії та археології. Розкриття процесу дослідження та взаємозв'язку археологічних, біологічних та геологічних джерел для відтворення етапів становлення та реконструкції історії людства. Визначення специфіки джерельної бази археології та преісторії в процесі моделювання та реконструкції історичних процесів. З'ясування основних методів дослідження археології та преісторії. Висвітлення загальних періодизаційних схем та хронології важливих історико-археологічних етапів. Початковий аналіз та групування джерел археології та преісторії.

4. Завдання (навчальні цілі): формування цілісної системи знань про історичну реконструкцію основних етапів становлення людства на основі джерел археології та преісторії. У результаті вивчення курсу студенти повинні *засвоїти* початкові елементи науково-дослідної роботи, *вміти* оцінювати головні тенденції, динаміку та основні культурно-хронологічні етапи розвитку на основі археологічних та преісторичних джерел. Аналізувати джерела та методи археології і преісторії, набути навички роботи із науковою літературою.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумко- вій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати основний термінологічно-понятійний апарат археології та преісторії.	лекція, самостійна робота	контрольна робота 1 (тест)	4%
1.2	Знати культурно-хронологічну періодизацію археології та преісторії	лекція, робота	самостійна контрольна робота 2 (тест)	4%
1.3	Знати основні джерела дослідження археології та преісторії.	лекція, робота	самостійна контрольна робота 1 (тест)	7%
1.4	Знати основні типи археологічних пам'яток та методи і процедури дослідження в археології та преісторії.	лекція, робота	самостійна контрольна робота 2 (тест)	7%
2.1	Вміти характеризувати (визначити риси, які характерні й властиві) культурно-хронологічні етапи періодизаційних схем археології та преісторії.	семінар	усне опитування	8%
2.2	Вміти визначати й оцінювати археологічні епохи та пам'ятки в преісторії.	семінар	усне опитування	8%
2.3	Вміти визначати методи дослідження культурних шарів та археологічних пам'яток.	семінар	усне опитування	7%
2.4	Вміти визначати процедури археологічного дослідження.	семінар	усне опитування	7%
2.5	Вміти провести аналіз культурних явищ та природно-кліматичних змін .	самостійна робота	реферат	4%

2.6	Вміти з'ясувати методи дослідження культурно-хронологічних етапів в археології та преісторії.	самостійна робота	реферат	4%
2.7	Вміти встановлювати причинно-наслідковий зв'язок між археологічними джерелами та методами дослідження в археології і преісторії.	лекція, самостійна робота	іспит	20%
2.8	Вміти з'ясувати причини та умови змін культурних традицій в археології та преісторії.	лекція, самостійна робота	іспит	20%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін, які не входять до блоків спеціалізації)

Результати навчання дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7	2.8
ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.		+	+			+				+		+
ПРН 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.	+		+	+			+	+	+	+		
ПРН 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.	+		+		+	+		+			+	+
ПРН 14. Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.	+	+			+			+	+	+	+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест): РН 1.1, 1.3 – 10 балів/5 балів*.
2. Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест): РН 1.2, 1.4 – 10 балів/5 балів.
3. Реферат-таблиця з тем ЗМ1: РН 2.5 – 5 бали/3 бали.
4. Реферат-таблиця з тем ЗМ2: РН 2.6 – 5 бали/3 бали.
5. Оцінювання роботи під час семінарських занять ЗМ1: РН 2.1-2.2 – 15 балів/10 балів.
6. Оцінювання роботи під час семінарських занять ЗМ2: РН 2.3-2.4 – 15 балів/10 балів.

* максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання – іспит

- максимальна кількість балів, які може отримати студент – 40 балів;
- оцінюються такі результати навчання студента: вміння встановити причинно-наслідковий зв'язок між археологічними джерелами та методами дослідження в археології і преісторії, з'ясувати причини та умови зміни культурних традицій в археології та преісторії, визначити місце культурної традиції в історико-археологічній періодизації на фоні природно-кліматичних змін.
- форма проведення іспиту – письмова, види завдань – тести;
- мінімальний пороговий рівень екзаменаційної оцінки, за якої іспит вважається складеним – 24 бали.

Необхідна умова допуску до екзамену: студент не допускається до екзамену, якщо під час семестру набрав менше ніж 20 балів (критично-розрахунковий мінімум). Рекомендований мінімум допуску до екзамену 36 балів.

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані під час семінарів (усні опитування); бали, отримані за виконання рефератів-таблиць; бали, отримані під час модульного контролю (за виконання тестових завдань), а також бали, отримані під час складання підсумкового контролю (іспиту), а саме: за виконання запропонованих тестових завдань.

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1-4, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 5-8.

Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: семестрове оцінювання (контрольні роботи, усне опитування, реферативна культурно-хронологічна таблиця) і підсумкове оцінювання (іспит).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, семестрове оцінювання – максимум 60 балів; підсумкове оцінювання (іспит) – максимум 40 балів).

Змістовий модуль 1 Вступ до преісторії. Джерела та методи дослідження преісторії.	Змістовий модуль 2 Рання та пізня преісторія.	Іспит
30 заліковий бал (максимум)	30 залікових балів (максимум)	

Самостійна робота (реферат-таблиця)	Семінари	Модульний контроль	Самостійна робота (реферат-таблиця)	Семінари	Модульний контроль	40 балів (максимум)
5 (максимум)	15 (максимум)	10 (максимум)	5 (максимум)	15 (максимум)	10 (максимум)	

Упродовж семестру оцінюється робота студента **під час кожного семінару** (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість досягти від 1 до 3 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- повнота розкриття питання 1 бала;
- логіка викладення 1 бала;
- використання основної і додаткової літератури 1 бала;

Реферативно-аналітична таблиця культурно-хронологічної періодизації преісторії та археології студент подає викладачеві на останньому семінарі кожного змістового модулю, зокрема частина 1 – археологічна періодизація, палеоантропологічна таксономія, соціальна організація та геохронологія і частина 2 – культурно-хронологічний зміст та абсолютна хронологія археологічних пам'яток в реферативній таблиці. Критеріями оцінки самостійної роботи студента є:

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 10 балів;
- тема розкрита неповно 7 балів;
- таблиця суто компілятивного рівня 4 балів;
- розкритий лише окремий аспект 2 бал.

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться **контрольні роботи** у формі тестування, зокрема Контрольна робота 1 і Контрольна робота 2. Тестування містить 10 запитань і 5 варіантів відповідей. Тільки одна правильна відповідь, яка оцінюється в 1 бал.

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

Екзаменаційний білет для тесту з курсу містить 20 питань. Кожне питання має п'ять варіантів відповідей. Правильним варіантом є тільки один. Правильна відповідь оцінюється у 2 бали.

Критеріями оцінювання відповіді є:

Правильна відповідь на всі запитання	40
Правильна відповідь на 10 запитань	20
Правильна відповідь на 5 запитань	10
Правильна відповідь на 2 запитання	4
Не має жодної правильної відповіді	0

Умовою допуску до екзамену є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж 20 балів (**критично-розрахунковий мінімум**). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт. **Рекомендований мінімум** для допуску до екзамену – 36 балів.

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Іспит	Підсумкова оцінка
Мінімум	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і семінарських занять.

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
Розділ 1. Вступ до преісторії. Джерела та методи дослідження преісторії.				
1.	Вступ. Тема 1. Поняття преісторії. Основні завдання та предмет вивчення.	4	2	2
2.	Тема 2. Історія виникнення та шляхи формування «Преісторії». Періодизаційні схеми та поняттєвий апарат преісторії.	2	2	2
3.	Тема 3. Антропогеновий період. Природничі методи датування в преісторії. Хронологія преісторії.	4	2	5
4.	Тема 4. Палеоантропологічні джерела. Проблеми походження людини.	4	1	5
5.	<i>Реферат-таблиця з тем ЗМ1</i>	-	-	10
6.	<i>Контрольна робота з тем ЗМ1</i>	-	1	
Розділ 2. Рання та пізня преісторія.				
7.	Тема 5. Рання преісторія. Перші гомініди та етапи початкового заселення континентів.	4	2	2
8.	Тема 6. Міграції перших Homo Sapiens. Інновації в технологіях виживання. Стратегія життя та поведінка.	4	2	2
9.	Тема 7. Пізня преісторія. Неолітична революція та перші аграрії Старого Світу.	2	2	3
10.	Тема 8. Основні центри виникнення цивілізацій. Перехід від преісторії до протоісторії.	4	1	5
11.	<i>Реферат-таблиця з тем ЗМ2</i>	-	-	10
12.	<i>Контрольна робота з тем ЗМ2</i>	-	1	-
	ВСЬОГО	28	16	46

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

Лекцій – **28 год.**

Семінари – **16 год.**

Самостійна робота – **46 год.**

9. Рекомендовані джерела:

Основна:

1. Березанська С. С., Гладилін В. М., Гладких М. І. та ін. Давня історія України в трьох томах. Первісне суспільство. Том 1. Київ : Наукова думка, 1997. 550 с.
2. Бунятян К. П., Мурзин В. Ю., Симоненко О. В. На світанку історії. Т.1. К., 1999.
3. Залізник Л. Л. (редактор) Археологія України. Курс лекцій. Київ: Либідь, 2005.
4. Залізник Л. Л. Первісна історія України: Навч. посібник. Вища шк., 1999. 263 с..
5. Ситник О. Культурна антропологія: походження людини і суспільства. Навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. 180 с.
6. Словник-довідник з археології. К, Наукова Думка, 1996.
7. Станко В.Н., Гладких М.І., Сегеда С.П. Історія первісного суспільства. К.: Либідь. 1999.
8. Степанчук В. М. Давня людина. палеогеографія та археологія / В. М. Степанчук, Ж. М. Матвіїшин, С. М. Рижов, С. П. Кармазиненко. Київ : Наукова думка, 2013.
9. Україна: хронологія розвитку з давніх часів до пізньої античності. Том 1. К.: КВІЦ, 2007.
10. Daniel, Glyn. *The Idea of Prehistory*. The World Publishing Company, 1962.
11. De Laet, S. *History of Humanity, Vol. 1. Prehistory*. Ed Paris and London: Unesco & London, Routledge, 1994.
12. Renfrew, Conlin. *Prehistory: The making of the human mind*. Modern library ed., 2007.
13. Scarre, Chris. *The Human Past. World Prehistory & the Development of Human Societies*. Third Edition. *The Human Past*, Thames & Hudson, 2013.

Додаткова:

1. Давня історія України (т. 1-3). К., 1999-2000
2. Залізник Л. Л. Нариси стародавньої історії України. К.: Абрис, 1994 .256 с.
3. Залізник Л. Стародавня історія України.К.:Темпора, 2012. 542 с.
4. Ламберт Д. Доисторический человек. Кембриджский путеводитель (переклад з англ.). Л., 1991.
5. Рижов С.М. Давня людина. Палеогеографія та археологія. К., 2013.
6. Рижов С.М. Початкове заселення і подальше освоєння території України давньою людиною: синтез археологічних і палеогеографічних даних. Вісник НАН України. 2014. Вип. 8. С. 34–46.
7. Рижов С.М. Екологічні чинники розвитку первісного суспільства в преісторії. *Vita Antiqua*. 2021. С. 31–42.
8. Яковлева Л. Найдавніше мистецтво України. Київ : Стародавній Світ, 2013. 288 с.
9. Gosden, Chris. *Prehistory: A Very Short Introduction. Second Edition*. Oxford University Press, 2018.
10. Moore, Jerry D. *The Prehistory of Home*. 2012.

10. Додаткові ресурси:

1. Теми семінарських занять з навчальної дисципліни «Вступ до преісторії». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://for.history.univ.kiev.ua>.